

Zondag 23 oktober 2022

30^e zondag door het jaar

Lezingen:

Jezus Sirach 35, 12-14. 16-18

Psalm 146 in een vertaling van Gerard Swüste

Evangelielezing Lucas 18, 9-14

Overweging

Afgelopen week was er op het journaal een reportage te zien over de claim van Indonesië om roofkunst terug te krijgen, die Nederlanders onterecht vanuit Indonesië naar Nederland zouden hebben meegenomen.

Er werden twee conservators van twee verschillende Nederlandse musea geïnterviewd. Enigszins gechargeerd kwam het neer op het volgende: de ene conservator zei: "Natuurlijk moeten we ervoor zorgen, dat alle items teruggaan naar Indonesië. Ik heb daar alle begrip voor". Waarop de journalist antwoordde: "Maar dan verliest u ook die geweldige beelden, die pronkstukken, die achter u staan". Waarop de ander gaf, dat dit natuurlijk heel jammer was, maar dat hoorde er nu eenmaal bij. De andere conservator sloeg een hele ander toon aan. Was meer bezig met het feit, dat de collectie in haar museum geen roofkunst was, maar dat het om fossielen ging en dat haar museum een internationaal gerenommeerd instituut was, dat bijdragen leverde aan onderzoek van wetenschappelijke instituten van over de hele wereld. Er moest nog eens heel goed over nagedacht worden, hoe dit allemaal moest gaan.....

En natuurlijk kan ik als leek helemaal niet overzien, wat goed is in deze kwestie.

Maar wat me vooral trof, was de verschillende toon van deze conservators. De ene was vooral begaan met Indonesië en de ander vooral met zichzelf en haar museum (zo leek het), terwijl het over dezelfde kwestie ging.

De één vond dat het vanuit onze hedendaagse blik heel natuurlijk was, dat Indonesië de objecten terug wilde hebben. De ander was vooral bezig zichzelf te beklagen.

Het verhaal van de farizeeër en de tollenaar, dat ons door Lucas wordt verteld, kent dezelfde elementen. Zoals met alle gelijkenissen, wil Jezus ons op iets attenderen, ons wakker schudden. Hij spreekt door het verhaal tót ons. En hij kiest in dit verhaal voor twee personen, die hij naast elkaar portretteert. Twee personen die zichzelf op totaal verschillende wijze aan God presenteren in hun gebed.

En hoe verleidelijk is het voor ons, om meteen een soort van minachting te ervaren voor de farizeeër. Voor deze Joodse vrome man, die zich goed aan de wet houdt én belasting betaalt. Wat hem misschien wat irritant maakt, is dat hij vooral met zichzelf bezig is. Er staat bijvoorbeeld 4x het woord 'ik' in dat kleine stukje tekst, dat over deze farizeeër gaat: "God, *ik* dank u dat *ik* niet ben als de andere mensen...." (En verderop:) "dat *ik* niet als die tollenaar ben. *Ik* vast twee keer per week... en draag een tiende van mijn inkomen af" Einde citaat. (Wat hij overigens afdraagt is meer dan wat vereist was in die tijd).

Hij klopt zich als het ware op de borst en zegt tegen God: "Kijk eens hoe goed ik ben, U moet mij hiervoor toch belonen, zou ik zeggen" "ik doe zó mijn best, ik ben eigenlijk geweldig, ziet U dat niet?.... Ik heb *recht* op uw genade".

Jan Holman, s.v.d. zegt hierover: hij probeert met zijn goede werken God een rekening aan te bieden, waar God niet onderuit kan. God *moet* hem wel rechtvaardig loon betalen. De farizeeër in dit verhaal probeert God te manipuleren, te chanteren. Hij is een *ontspoorde* vrome. Hij misbruikt godsdienst. Feitelijk gebeurt dat tegenwoordig ook grootschalig in onze huidige wereld. (Denk aan Iran en Afghanistan)” einde citaat.

Het beeld van de farizeeër als overdreven vrome, wordt ons aangereikt als spiegel van onze ziel.

Even terzijde: van de farizeeër in deze lezing is bijna een karikatuur gemaakt. In 2019 is er een conferentie gehouden door het Pauselijk Bijbel Instituut in Rome. Hierbij waren zowel Joden als Christenen van allerlei gezindten betrokken. Het doel was om een genuanceerder beeld te vormen van de farizeeën.

Één van de conclusies: mogelijk is de felle tegenstelling tussen Jezus en de farizeeën in de Evangelies beschreven, terwijl de strijd eigenlijk tientallen jaren na Jezus' dood ging tussen de Joden en de Joden-Christenen. Die strijd werd door de evangelisten terug geprojecteerd naar de tijd waarin Jezus leefde.

Ik kan natuurlijk niet in uw hart en ziel kijken. Ik kan alleen maar vermoeden dat u zich meer met de tollenaar kunt of wilt identificeren, dan met de farizeeër. Dat u zichzelf niet herkent in de dwingende manier, waarop de farizeeër zijn gebed tot God richt. En ook niet in de bijna pedante wijze waarop hij zich tegenover de tollenaar opstelt.

Ik weet niet hoe het voor u is, maar ik weet vaak niet goed tot wie ik mij richt in mijn gebeden. Gerard Weersink sprak hier zo prachtig over, afgelopen week in zijn overweging. Wat ik wel weet, is dat ik toch regelmatig onderhandel in mijn gebed met God, die onzichtbaar is voor onze ogen (zoals we zojuist zongen). Zoals de farizeeër doet.

En als ik ons hier allemaal zie zitten, dan kunnen we toch niet ontkennen, dat we *op onszelf* gericht zijn. Allemaal goed en warm gekleed en als we straks thuis komen, een goede maaltijd. Ja. We zijn werkelijk op onszelf gericht en misschien mag dat ook, *als* we oog blijven houden voor anderen. En *niet* met minachting praten over een ander, zoals de farizeeër praat over de tollenaar.

Natuurlijk zijn we ook op ons zelf gericht. En we leven zelfs in een maatschappij, die vaak op zichzelf gericht is. Binnen de politiek heeft het op zichzelf gericht zijn, geleid tot grote catastrofes. Wat waren we trots op ons belastingstelsel. We werden geroemd in de hele wereld. Totdat 'de belasting affaire' aan het licht kwam en de regering zich niet langer op de borst kon kloppen, maar moest toegeven, dat er verschrikkelijk veel fout was gegaan.

En nu gebeurt er ook van alles rond het pensioenstelsel. Lange tijd het beste van de wereld. Ander landen namen er een voorbeeld aan. Nu blijkt 'ineens', dat vooral jonge mensen geen pensioen opbouwen op dit moment, omdat ze geen vaste contracten meer hebben en als zzp-er werken. Met de hoge huren en de recent verhoogde energiekosten, kunnen velen op dit moment geen geld reserveren voor de oude dag. Ook wat dit onderwerp betreft kan de regering zich niet langer op de borst kloppen.

En wij dan?

Waar wij ons wat neerbuigend uitlaten over het gedrag van de farizeeër, zijn wij misschien niet veel beter dan die farizeeër, die neerkijkt op de tollenaar.

Zoals Jezus ons het verhaal presenteert, worden we, ondanks dat we misschien meer lijken op de farizeeër dan ons lief is, uitgenodigd om ons toch ook te spiegelen aan de tollenaar.

Wat de tollenaar ons te leren heeft? Hij heeft een goede kijk op zichzelf. Hij is bereid zijn leven om te keren. En dáár gaat het in de Schrift stééds om: durf om te keren, opnieuw te beginnen, telkens wanneer dat nodig is. Doe wel en zie niet om. Doe het niet om een beloning, maar doe het, omdat je dankbaar bent voor wat je gegeven is. Doe, omdat je wilt delen, ook al valt dat niet altijd mee. En áls je omziet, doe dat dan met een kritische blik en vraag steeds aan jezelf: ben ik wel op de goede weg?

Ben ik wel op de goede weg..... deze vraag kunnen we ons niet vaak genoeg stellen. Dit zou een goede vraag zijn om de komende week eens een paar keer aan onszelf te stellen. *Op de goede weg* in al zijn dimensies: goede zorg voor onszelf, aandacht voor een ander, dank zeggen, wel doen voor een ander, openstaan voor verandering, onszelf kritisch durven bezien enzovoorts.

Ben ik wel op de goede weg?.....

Deze vraag echt oprecht durven stellen, kunnen we misschien alleen als we ons gesteund voelen door de aanwezigheid van de Levende, de Eeuwige God met ons, die zorg draagt voor onze aarde. Wanneer we *durven te geloven* in Jezus van Nazareth, die onze voorganger is en die zijn eigen weg is gegaan in verbondenheid met God, in verbondenheid met ons, mensen.

Wanneer we *durven* te geloven in de goede heelmakende Geest, die ons inspireert om ook hier op aarde het feestmaal van de Heer waar te maken.

Dit zijn enige strofen uit het gebed van geloof en vertrouwen, dat we zo meteen samen kunnen bidden.

Amen

Janine Noten